

Eva Kordić,
studentica Visoke policijske škole u Zagrebu

dr. sc. Mirjana Kondor-Langer,
predavač na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu

VREMENSKA I PROSTORNA OBILJEŽJA UBOJSTAVA U OBITELJI U RH

Unatoč zakonodavnoj zaštiti života i obitelji postoje različite, najčešće konfliktne situacije unutar obitelji, koje prethode ubojstvu u obitelji, a koje prema svojim obilježjima ne ulaze u domenu kažnjivih radnji ili, pak, predstavljaju dio tamne brojke. Stoga je iznimno važna prevencija kojom bi se spriječio nastanak, ako ne svih, onda onih najtežih posljedica odnosno smrti nekog člana obitelji. Stoga vremenska i prostorna obilježja mogu predstavljati važan indikator za usmjeravanje preventivnih mjera i radnji kada su posrijedi kaznena djela ubojstava unutar obitelji. Detekcija prostorne i vremenske povezanosti omogućuje intenzivniji preventivni pristup na određenom području i u određenom vremenskom periodu. Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka odnosno prikupljeni policijski spisi ubojstava i teških ubojstava u obitelji počinjenih na području Republike Hrvatske u razdoblju od 1. siječnja 2005. godine do 31. prosinca 2010. godine. Tijekom istraživanja ukupno je analizirano 113 policijskih spisa ubojstava i teških ubojstava u obitelji, a uzorak je obuhvaćao 113 počinitelja i 128 žrtava, obzirom da je određeni broj počinitelja počinio kazneno djelo na štetu više žrtava. Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u vremenska i prostorna obilježja obiteljskih ubojstava dok je specifični cilj istraživanja utvrđivanje postojanja razlika u vremenskim i prostornim obilježjima ubojstava u obitelji obzirom na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja.

S praktičnog aspekta rad bi svim stručnjacima koji se bave različitim aspektima vezanim uz obitelj i njihove odnose, a primarno policijskim službenicima trebao pružiti informaciju o postojanju pojedinih vremenskih i prostornih specifičnosti obiteljskih ubojstava te specifičnosti u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja s ciljem usmjeravanja preventivnih mjera i radnji.

Ključne riječi: ubojstva u obitelji, prevencija, vremenska i prostorna obilježja, srodstvo žrtve i počinitelja, spol počinitelja.

1. UVOD

Obitelj je jezgra svakog društva i trebala bi biti smisao i temelj života svakog ljudskog bića. Pod pojmom obitelji primarno se podrazumijeva osnovna obiteljska zajednica koju čine roditelji i djeca. U suvremenim zajednicama njezino shvaćanje često se proširuje pa se tako u pojam obitelji ubrajaju i drugi krvni srodnici. Činjenica je da odnosi među članovima obitelji u niti jednoj obitelji nisu idealni. Tako, postoje obitelji u kojima protekom određenog vremena razne, početne benigne, verbalne razmirice prerastaju u teže modalitete nasilja pa sve do onih najtežih koji završavaju smrću člana obitelj. Tada govorimo o obiteljskim ubojstvima. Kaznena zakonodavstva svih suvremenih država svijeta štite najvažnije društvene vrijednosti u koje se prvenstveno ubraja život, ali i obitelj. Unatoč zakonodavnoj zaštiti života i obitelji, postoje različite, najčešće konfliktne situacije unutar obitelji, koje prethode ubojstvu u obitelji, a koje prema svojim obilježjima ne ulaze u domenu kažnjivih radnji ili, pak, predstavljaju dio tamne brojke. Stoga je iznimno važna prevencija kojom bi se spriječio nastanak barem onih najtežih posljedica odnosno smrti nekog člana obitelji. Stoga vremenska i prostorna obilježja mogu predstavljati važan indikator za usmjeravanje preventivnih mjera i radnji kaznenih djela ubojstava unutar obitelji. Detekcija prostorne i vremenske povezanosti omogućuje učinkovitiji preventivni pristup na određenom području i u određenom vremenskom periodu.

Do danas se niz inozemnih i domaćih autora bavio istraživanjem različitih aspekata ubojstava u obitelji s ciljem stjecanja boljeg uvida u njegova pojedina obilježja. Istraživanje prostornih i vremenskih obilježja ubojstava u obitelji, vrste srodničkog odnosa, ali i spola počinitelja neizostavan su dio svakog istraživanja te krajnje negativne pojave. Važnost takvih istraživanja ne proizlazi samo iz mogućnosti boljeg razumijevanja neke pojave već i u iznalaženju mogućnosti preventivnog djelovanja. Stoga, planiranje i kreiranje preventivnih mjera i radnji ovisi o nizu čimbenika, uzimajući u obzir prostorna i vremenska obilježja ubojstava u obitelji.

Cilj provedenog istraživanja je utvrđivanje vremenskih i prostornih obilježja obiteljskih ubojstava dok je specifični cilj istraživanja utvrđivanje postojanja razlika u vremenskim i prostornim obilježjima ubojstava u obitelji obzirom na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja.

S praktičnog aspekta rad bi svim stručnjacima koji se bave različitim aspektima vezanim uz obitelj i njihove odnose, a primarno policijskim službenicima trebao pružiti informaciju o postojanju pojedinih vremenskih i prostornih specifičnosti obiteljskih ubojstava te specifičnosti u odnosu na spol počinitelja s ciljem osmišljavanja i usmjeravanja preventivnih mjera i radnji.

1.1. Izabrana inozemna istraživanja

Ubojstva u obitelji su predmet brojnih inozemnih istraživanja. Inozemni autori bavili su se raznim aspektima ubojstava općenito, ali i aspektima ubojstava u obitelji. Neizostavni aspekti istraživanja ubojstava u obitelji su njihova prostorna i vremenska obilježja. Tako su Baller i sur. (2001) u svojem istraživanju došli do saznanja koja govore u prilog činjenici da prostorna raspodjela ubojstava nije nasumična obzirom da su dobiveni podatci pokazali da u razdoblju od 1960. do 1990. godine jug SAD-a ima statistički značajniju stopu ubojstava od sjevernog djela zemlje. Hata i sur. (2001) na uzorku koji je obuhvaćao razdoblje od 1986. do 1995. godine uočili su razlike u stopi ubojstava i u stopi ubojstava u obitelji između pet promatranih regija Japana (Sapporo, Akita, Toyama, Ibaraki i Chiba). Naime, 60-70 % žrtava ubojstava u regijama Sapporo, Akita i Toyama su usmrćene od strane srodnika za razliku od preostale dvije regije u kojima su takvi slučajevi rijetki. Također, s aspekta prostornih obilježja (područje počinjenja) utvrđeno je da su počinitelji i žrtve u većini slučajeva živjeli u istoj regiji.

Nadalje, vezano uz precizniju lokaciju počinjenja ubojstva, Liem i sur. (2011) su u svom istraživanju ubojstava praćenih samoubojstvima u Nizozemskoj, Švicarskoj i SAD-u (13 država) došli do zaključka da se ubojstva-samoubojstva u obitelji najčešće događaju u obiteljskom domu. Kao jedan od čimbenika koji objašnjava takav nalaz, osim očite bliske povezanosti članova i njihova suživota u kućanstvu, jest i činjenica da se vatreno oružje najčešće drži i čuva u obiteljskom domu.

Adinkrah (2007) se bavio istraživanjem ubojstava u obitelji u Ghani u razdoblju od 1990. do 2005. godine koja su počinjena od strane supružnika. Rezultati su pokazali da se 83 % (N=12) takvih ubojstava čini u domu supružnika. Što se tiče vremenskih obilježja, većina ubojstava (75 %) se dogodila tijekom večeri i noći. Bourget i Gagne (2005) proveli su istraživanje na uzorku od 77 slučajeva ubojstava djece od strane očeva u razdoblju od 1991. do 2001. godine u Quebec-u te su pronašli kako se 91 % ubojstava dogodio u obiteljskom domu. Barnard i sur. (1982) proveli su istraživanje na uzorku od 34 počinitelja obiteljskih (supružničkih) ubojstava (11 žena i 23 muškarca) koji su u razdoblju od 1970.

do 1980. godine psihijatrijski vještačeni od strane sudova sjeverno središnjeg dijela Floride. Provedenim istraživanjem pronašli su da se obiteljska ubojstva podjednako čine u obiteljskom domu i na drugim javnim mjestima.

Zatim, Mouzos i Rushforth (2003) proveli su istraživanje karakteristika ubojstava u obitelji različitih srodnika na području Australije u razdoblju od 13 godina (1989.-2002. godine). Navode da se 4 od 5 takvih ubojstava događa u (obiteljskom) domu najčešće u vremenu od 18 do 6 sati tijekom radnog tjedna (ponedjeljak – petak). Kod ubojstava djece došli su do podataka da su se 3 od 4 ubojstva dogodila u domu, a 54 % tijekom dana. Ubojstvo roditelja se u 94 % slučajeva također činilo u domu, a razlika je uočena u vremenu počinjenja jer se većina ovih ubojstava dogodila u večernjim satima. Nadalje, 79 % ubojstava brat-sestra su se dogodila u domu tijekom večernjih sati (58 %). Nastavno na provedeno istraživanje Mouzosa i Rushforth (2003), Cussen i Bryant (2015) proveli su isto istraživanje na uzorku koji je obuhvaćao razdoblje od 2002. do 2012. godine. Došli su do relativno sličnih podataka kao i Mouzos i Rushforth.

Naime, dobiveni podatci su pokazali kako je mjesto počinjenja ubojstva u obitelji najčešće bio dom žrtve i to u slučaju ubojstva supružnika 68 %, ubojstva djece 81 %, ubojstva roditelja 88 %, ubojstva brat-sestra 59 % te drugih članova obitelji 54 %. Osim prostornog, promatrali su i vremenska obilježja (godišnje doba, dan u tjednu, dio dana) te su došli do rezultata da se najviše ubojstava u obitelji dogodilo tijekom večeri i to od 18 sati do ponoći uz iznimku ubojstava djece koja su se uglavnom odvijala u poslijepodnevnim satima od 12 do 18 sati. Što se tiče dana u tjednu, iako su razlike među danima ubojstva relativno male uočeno je da su ubojstva između supružnika i ubojstva djece najčešće činjena ponedjeljkom, a preostala ubojstva uglavnom četvrtkom. Ubojstva među supružnicima najčešće su se događala ljeti, ubojstva djece u proljeće, ubojstva roditelja u jesen i zimu, ubojstva brat-sestra u zimu te preostala ubojstva u obitelji uglavnom ljeti.

Nadalje, Gallup-Black (2005) izradila je deskriptivnu analizu podataka prikupljenih iz izvješća FBI-a o ubojstvima za razdoblje od 1980. do 1999. godine u kojoj je istraživala ruralne i urbane trendove obiteljskih ubojstava i ubojstava intimnih partnera. Uočila je da je za stanovnike ruralnih područja daleko vjerojatnije da budu žrtve ubojstva od strane intimnih partnera i članova obitelji nego oni stanovnici koji žive u središtima županija i središnjim gradovima. Mohanty i sur. (2004) u razdoblju od 1998. do 2001. godine na Odsjeku za forenzičku medicinu i toksikologiju Medicinskog fakulteta u Berhampur u Indiji proveli su istraživanje na uzorku 162 obducirane žrtve ubojstva te su pronašli kako je najveći broj žrtva pokušano ili usmrćeno u kućama ili stanovima. Swatt i He (2006) istraživali su razlike između ubojstava intimnih partnera muškog i ženskog spola na uzorku usmrćenih žrtava obuhvaćenim Chicago Women's Health Risk Study u razdoblju od 1995. do 1998. godine. Pronašli su kako su počiniteljice intimnog partnera usmrćivale noću u 53,6 % slučajeva dok su počinitelji muškog spola ubojstva

intimne partnerice činili noću u 45,6 % slučajeva. Također su pronašli kako su počiniteljice ubojstva intimnog partnera činile u domu u 89,3 % slučajeva dok su počinitelji muškog spola ubojstva intimne partnerice u domu činili u 80,7 % slučajeva.

Nadalje, Thomas i sur. (2011) u svojem istraživanju na uzorku N=362 uspoređivali su počinitelje muškog spola i situacijske karakteristike ubojstava intimnih (N=71) i neintimnih (N=291) partnera. Pronašli su kako je 2/5 ubojstava intimnih partnerica počinjeno u stanu koji su dijelile sa svojim počiniteljem za razliku od 1/10 neintimnih ubojstava koja su počinjena u zajedničkom stanu počinitelja i žrtve. Suprotno od toga, 1/10 ubojstava intimnih partnerica počinjeno je na nekom javnom mjestu za razliku od 1/4 neintimnih ubojstava.

Palmer i Humphrey (1982) na uzorku ubojstava počinjenih u Sjevernoj Karolini tijekom 1972., 1976. i 1977. godine istražili su odnos između žrtava i počinitelja ubojstava, odnosno ubojstava koja su se dogodila unutar obitelji i onih koja su obuhvaćala neke druge odnose počinitelja i žrtve. Navode kako se 22,5 % ubojstava dogodilo u obitelji. Od tih ubojstava u obitelji 12,5 % bilo je između bračnih drugova te je 3,1 % roditelja usmrtilo svoju djecu, a 1,3 % djece svoje roditelje, dok se 5,3 % ubojstava dogodilo između drugih članova obitelji. Također su pronašli kako je od ukupnog broja ubojstava 90 % počinjeno od strane osoba muškog spola, a 10 % od strane osoba ženskog spola. Od osoba muškog spola 18 % njih je usmrtilo člana obitelji. Ukoliko su osobe muškog spola usmrćivali osobe muškog spola, 10 % njih je bilo u obitelji, dok kod ubojstava u kojima je počinitelj bio muškog spola, a žrtva ženskog 38 % njih se dogodilo u obitelji. Počiniteljice su u 40 % slučajeva usmrćivale ženskog člana obitelji, a u 74 % slučajeva muškog člana obitelji.

1.2. Izabrana domaća istraživanja

U Republici Hrvatskoj više autora bavilo se istraživanjem različitih aspekata ubojstava, ubojstava u obitelji, ali i ubojstava između intimnih partnera. Tako su Kovčo i Singer (1999,131) vezano za rodbinske odnose na uzorku počinitelja (N=492) koji su u periodu od 1980. do 1995. godine i upućeni na izdržavanje kazne zatvora zbog počinjenog kaznenog djela ubojstva u kazneni zavod u Lepoglavi (muškarci) i kazneni zavod u Požegi (žene) pronašli kako najveći broj ubojstava u rodbinskim odnosima otpada na supružnike, a zatim i na ubojstva između roditelja i djece. Vezano za distribuciju ubojstava po mjesecima u godini Kovčo i Singer (1999,111) na istom uzorku pronašli su kako se ona kreće od 6,9 % u rujnu do 11,6 % u siječnju.

Kovčo (1997,262-265) na uzorku počinitelja oba spola (N=492) koje su u razdoblju od 1980. do 1995. godine upućene na izdržavanje kazne zatvora u kazneni zavod Lepoglava i Požega zbog počinjenog ubojstva pronašla je prilično ravnomjernu distribuciju s jedva nešto većim učešćem u zimi pri čemu

zamjećuje veću frekvenciju počiniteljica u veljači, a počinitelja u svibnju. Vezano za distribuciju ubojstava po danima u tjednu pronalazi koncentraciju ubojstava uglavnom u danima vikenda. Muški počinitelji najčešće čine ubojstva subotom i ponedjeljkom, a žene petkom, subotom i nedjeljom. Najveća frekvencija ubojstava bila je od 21 do 24 sata (25,6 %), od 18 do 21 sati (22 %) te od 15 do 18 sati (15,9 %). U odnosu na spol pronašla je kako muškarci češće čine ubojstva u periodu od 18 do 24 sata (51,7 %), a žene u periodu od 15 do 21 sat (42,2 %). Na istom uzorku Kovčo (1997,267) pronalazi kako muški počinitelji najčešće ubojstvo čine na selu ili mjestu koje je sjedište općine dok žene djelo čine na selu i u nekom županijskom središtu.

Istražujući distribuciju obiteljskih ubojstava po danima u tjednu i dobi dana počinjenja Kovčo Vukadin i Vukosav (2006,79) na uzorku ispitanika (N=640) koji su u razdoblju od 1980. do 2004. godine upućeni na izdržavanje kazne zatvora u Lepoglavi (muškarci) i Požegi (žene) zbog ubojstva, teškog ubojstva i ubojstva na mah pronašli su da je subotom izvršeno 17,6 %, petkom 15,3 % i nedjeljom 14,8 % analiziranih kaznenih djela te da je najzastupljenije doba dana bilo vrijeme od 18 do 21 sat (22,9 %) i od 21 do 24 sata (21,6 %) te od 15 do 18 sati (15,9 %).

Nađ (2001,109 i 110) na uzorku ispitanika–počinitelja (N=214) obiteljskih ubojstava koji su u periodu od 1980. do 1998. godine pravomoćno osuđeni i upućeni na izdržavanje kazne zatvora u kazneni zavod Lepoglava (muškarci) i kazneni zavod Požega (žene) pronalazi kako se najveći broj ubojstava u obitelji dogodio završetkom tjedna i da se ubojstva među supružnicima najčešće događaju u vremenu od 18 do 21 sat, a ubojstva između roditelja i djece te brata i sestre u vremenu od 21 do 24 sati. Vezano za zastupljenost ubojstava u obitelji s obzirom na njihovo činjenje na nekom otvorenom prostoru ili u zatvorenom prostoru te spol počinitelja Nađ (2001,111 i 90) na istom uzorku pronalazi kako je najveći broj ubojstava počinjen u stanu počinitelja (45,8 %), zatim u stanu žrtve (26,6 %) dok je kod spola počinitelja ubojstva u obitelji pronašao nešto veću zastupljenost počinitelja muškog spola (58,4 %).

Dundović (2005,137 i 138) na uzorku ispitanika (N=149) koji su u razdoblju od 1980. do 2004. godine upućeni na izdržavanje kazne zatvora u kaznionicu Lepoglava i Požega zbog počinjenog ubojstva, teškog ubojstva i ubojstva na mah koje su počinili na štetu svog intimnog partnera (suprug-supružnica, ljubavnik-ljubavnica, mladić-djevojka) pronalazi da se najveći broj analiziranih događaja dogodio u nedjelju (15,4 %), zatim u subotu i ponedjeljak (14,1 %) te da se najveći dio ubojstava dogodio u vremenu od 3 do 6 sati (29,3 %) zatim od 6 do 9 sati (23,1 %) te od 9 do 12 sati (20,4 %). Po pitanju relativno češće zastupljenosti urbanih i ruralnih sredina na istom uzorku Dundović (2005,138) pronalazi kako je 40,9 % ubojstava počinjeno na selu, zatim u mjestu (18,1 %) te Zagrebu (14,1 %).

Pavliček i sur. (2014,86) istražili su pokušaje ubojstava i ubojstva u obitelji u Republici Hrvatskoj koja su počinjena u razdoblju od 2006. do 2010. godine i to na uzorku od 235 policijskih spisa sa sudskim presudama te su također pronašli kako su u više od 3/4 slučajeva počinitelji pokušaja ubojstva i ubojstva bili muškog spola. Na istom uzorku Pavliček, Milivojević Antoliš i Matijević (2012,921) istraživali su neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji te su pronašli kako od ukupnog broja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji koja su počinile žene udio onih počinjenih na štetu intimnog partnera iznosi 72,3 % dok kod počinitelja muškog spola udio takvih ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji iznosi 45 %.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u vremenska i prostorna obilježja obiteljskih ubojstava dok je specifični cilj istraživanja utvrđivanje postojanja razlika u vremenskim i prostornim obilježjima ubojstava u obitelji obzirom na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja.

2.2. Uzorak

Za uzorak istraživanja korišteni su sekundarni izvori podataka i to prikupljeni policijski spisi ubojstava i teških ubojstava u obitelji počinjenih na području Republike Hrvatske u razdoblju od 1. 1. 2005. godine do 31. 12. 2010. godine.

Za potrebe provedenog istraživanja korištena je posljednja novelirana definicija obitelji iz Kaznenog zakona iz 1997. godine (bračni i izvanbračni drug, bivši bračni i izvanbračni drug, rođak po krvi u ravnoj lozi, posvojenik i posvojitelj, rođak u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno i srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno) koja je proširena odnosima između djece jednog roditelja (polubraća i polusestre) kao i odnosima drugog roditelja prema djeci svojeg sadašnjeg ili bivšeg bračnog ili izvanbračnog druga. Za definiranje pojma izvanbračne zajednice korištena je definicija iz Obiteljskog zakona iz 2003. godine (životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete).

Tijekom istraživanja ukupno je analizirano 113 ubojstava i teških ubojstava, a uzorak istraživanja obuhvatio je 113 počinitelja i 128 žrtvi, obzirom da je određeni broj počinitelja počinio kazneno djelo na štetu više žrtava.

2.3. Instrument

Za ovo istraživanje korišteni su podatci koji su prikupljeni uz pomoć, u tu svrhu, posebno sastavljenog anketnog upitnika. Anketni upitnik sadržavao je ukupno 148 varijabli koje su bile podijeljene u 6 cjelina i to: obilježja djela, obilježja počinitelja, obilježja žrtve, ranije delinkventno ponašanje počinitelja, ranije delinkventno ponašanje žrtve i tijek postupka.

Za potrebe istraživanja korištene su varijable koje opisuju prostorna i vremenska obilježja obiteljskih ubojstava i to slijedećih 8 varijabli:

1. mjesec počinjenja
2. dan počinjenja
3. vrijeme počinjenja
4. područje počinjenja
5. mjesto počinjenja
6. prostor počinjenja
7. mjesto počinjenja u užem smislu
8. zajedničko kućanstvo žrtve i počinitelja

Uz navedene varijable korištene su i varijabla srodstva žrtve i počinitelja te varijabla spola počinitelja.

Ove varijable izabrane su u svrhu realizacije ciljeva istraživanja odnosno u svrhu stjecanja uvida u vremenska i prostorna obilježja obiteljskih ubojstava te utvrđivanja postojanja razlika u navedenim obilježjima obzirom na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja.

2.4. Način provođenja istraživanja

Od Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u prosincu 2011. godine dobivena je suglasnost za provedbu istraživanja pod nazivom „Kriminološki i kaznenopravni aspekti ubojstva i teškoga ubojstva u obitelji“. Nije tražena posebna suglasnost Etičkog povjerenstva koja se obično traži kod istraživanja koja kao ispitanike uključuju ljude, obzirom se radilo o istraživanju koje je temeljeno na analizi sekundarnih podataka. U smislu generalnih etičkih principa u znanstvenim istraživanjima poštivana je anonimnost počinitelja i žrtava u smislu da identifikacijski podatci nisu unošeni u anketne upitnike. Istraživanje je provedeno od ožujka 2012. do veljače 2013. godine na način da su popunjavani anketni upitnici temeljem uvida u policijske spise i presude.

2.5. Način obrade podataka

Po dovršenom prikupljanju podataka, podatci iz anketnih upitnika uneseni su u bazu podataka u statističkom računalnom programu SPSS (verzija 16.0), a po dovršenom unosu podataka obavljena je logička kontrola. Za potrebe definiranih

ciljeva istraživanja korištena je deskriptivna statistika, a za utvrđivanje statistički značajnih razlika u analiziranim obilježjima korišten je Hi - kvadrat test (razina značajnosti – $p < 0,05$).

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. Vremenska i prostorna obilježja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja

Ukoliko se u uzorku istraživanja sagleda kriterijska varijabla srodstvo žrtve i počinitelja (N=128) vidljivo je kako je relativno najviše i jednako ubojstva u obitelji počinjeno na štetu bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj liniji sa relativnim udjelima u ukupnom broju ubojstava u obitelji od 36,7 %. Preostali relativni udio odnosi se na ubojstva između drugih srodnika, a koja zbog malih frekvencija obuhvaćaju ubojstva između izvanbračnih drugova, bivših bračnih drugova, bivših izvanbračnih drugova, rođaka u pobočnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, ubojstva srodnika po tazbini do drugog stupnja zaključno te ubojstvo maćehe, pokćerke i polubrata. Relativni udio ubojstava između drugih srodnika u promatranom uzorku iznosi 26,6 %.

Sagledavajući distribuciju ubojstava u obitelji iz promatranog uzorka (N=128) po godinama počinjenja vidljivo je kako je najviše ubojstva počinjeno 2009. godine s relativnim udjelom u ukupnom broju ubojstava u obitelji od 20,3 %, nakon čega slijedi 2007. godina s relativnim udjelom od 19,5 %, pa zatim 2006. godina s relativnim udjelom od 17,2 % te 2010. godina sa relativnim udjelom od 14,8 %. Najmanji relativni udio u ukupnom broju ubojstava pronalazimo u 2005. i 2008. godini sa udjelima od 14,1 %.

U tablici 1 u relaciju je stavljen mjesec počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na žrtvino i počiniteljevo srodstvo. Dobiveni podatci pokazali su podjednaku mjesečnu distribuciju ubojstava bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi. Kod supružničkih ubojstava po najmanjim frekvencijama može se izdvojiti travanj, a kod ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi ožujak sa počinjenim po jednim ubojstvom. Kod ubojstava između drugih srodnika također je vidljiva podjednaka mjesečna distribucija osim u svibnju i listopadu kada nije zabilježeno niti jedno ubojstvo.

Tablica 1: Mjesec počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i
 počinitelja

mjesec počinjenja		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
siječanj	aps.	6	3	5	22,327	,441
	%	12,8	6,4	14,7		
veljača	aps.	3	3	4		
	%	6,4	6,4	11,8		
ožujak	aps.	5	1	3		
	%	10,6	2,1	8,8		
travanj	aps.	1	4	2		
	%	2,1	8,5	5,9		
svibanj	aps.	5	5	/		
	%	10,6	10,6	/		
lipanj	aps.	3	5	2		
	%	6,4	10,6	5,9		
srpanj	aps.	3	4	6		
	%	6,4	8,5	17,6		
kolovoz	aps.	4	3	3		
	%	8,5	6,4	8,8		
rujan	aps.	5	5	1		
	%	10,6	10,6	2,9		
listopad	aps.	4	6	/		
	%	8,5	12,8	/		
studeni	aps.	5	5	7		
	%	10,6	10,6	20,6		
prosinac	aps.	3	3	1		
	%	6,4	6,4	2,9		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Nadalje, ubojstva u obitelji mogu se sagledati i po distribuciji po danima u tjednu (tablica 2). Stoga, ukoliko se pogleda dan počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja vidljivo je kako je u 1/4 slučajeva do ubojstva između bračnih drugova dolazilo početkom tjedna (ponedjeljak), a potom u 19,1 % slučajeva krajem tjedna (petak). Za razliku od ubojstava bračnih drugova kod ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi relativno najviše je zastupljen utorak sa relativnim udjelom od 17 % te potom ponedjeljak, srijeda i petak sa jednakim relativnim udjelima (14,9 %). Ubojstva između drugih srodnika relativno najčešće su se događala četvrtkom (26,5 %), a potom utorkom (20,6 %). Ovdje svakako treba napomenuti kako se u dva slučaja kod ubojstava bračnih drugova te u tri slučaja kod ubojstava između drugih srodnika sa potpunom sigurnosti nije moglo utvrditi kada su ona točno počinjena.

Tablica 2: Dan počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja

dan počinjenja		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
ponedjeljak	aps.	12	7	2	22,031	,078
	%	25,5	14,9	5,9		
utorak	aps.	4	8	7		
	%	8,5	17	20,6		
srijeda	aps.	7	7	2		
	%	14,9	14,9	5,9		
četvrtak	aps.	4	6	9		
	%	8,5	12,8	26,5		
petak	aps.	9	7	1		
	%	19,1	14,9	2,9		
subota	aps.	5	6	5		
	%	10,6	12,8	14,7		
nedjelja	aps.	4	6	5		
	%	8,5	12,8	14,7		
neutvrđen	aps.	2	/	3		
	%	4,3	/	8,8		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Kako se ne bi dobile premale frekvencije za interpretaciju podataka vrijeme počinjenja ubojstava u obitelji podijeljeno je u 5 kategorija (tablica 3). Kod ovih podataka treba napomenuti da kod ubojstava bračnih drugova i ubojstava između drugih srodnika u četiri slučaja, a kod ubojstava između rođaka po krvi u ravnoj lozi u jednom slučaju vrijeme počinjenja ubojstva ostalo je točno neutvrđeno. Iz dobivenih podataka vidljivo je kako se relativno najviše ubojstava između bračnih drugova dogodilo u vremenu od 12 do 18 sati (31,9 %), zatim podjednako u vremenu od 18 do 24 sata (25,5 %) i od 06 do 12 sati (23,4 %). Najmanji broj ubojstava između bračnih drugova činjen je u vremenu od 00 do 06 sati (10,6 %). Kod ubojstava između rođaka po krvi u ravnoj lozi relativno najveći i jednak broj ubojstava je počinjen u vremenima od 12 do 18 sati i 18 do 24 sati sa relativnim udjelima od 27,7 %. Nakon toga po brojnosti slijede ubojstva koja su počinjena u vremenu od 00 do 06 sati (23,4 %) dok je najmanje onih koja su počinjena 06 do 12 sati (19,1 %).

Nadalje, kod ubojstava između drugih srodnika vidljivo je kako je relativno najveći broj ubojstava počinjen u vremenu od 18 do 24 sata (38,2 %), a potom u vremenu od 12 do 18 sati (23,5 %). Najmanji i relativno podjednak broj ubojstava između drugih srodnika počinjen je u vremenima od 06 do 12 sati (14,7 %) i od 00 do 06 sati (11,8 %).

Generalno gledajući, sa iznimkom kod ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi, moglo bi se reći kako se najmanji broj ubojstava u obitelji činio u vremenu od 00 do 06 sati za što se može reći da je i očekivano jer se uobičajeno radi o vremenu u kojem ljudi nisu aktivni odnosno spavaju.

Tablica 3: Vrijeme počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja

vrijeme počinjenja		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
neutvrđeno	aps.	4	1	4	8,174	,417
	%	8,5	2,1	11,8		
od 06 do 12 sati	aps.	11	9	5		
	%	23,4	19,1	14,7		
od 12 do 18 sati	aps.	15	13	8		
	%	31,9	27,7	23,5		
od 18 do 24 sati	aps.	12	13	13		
	%	25,5	27,7	38,2		

od 00 do 06 sati	aps.	5	11	4		
	%	10,6	23,4	11,8		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Ukoliko se područje počinjenja ubojstava podijeli na 5 regija i to središnju Hrvatsku (Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Karlovačka, Sisačko-moslavačka i Bjelovarsko-bilogorska županija), sjeverozapadnu Hrvatsku (Krapinska, Koprivničko-križevačka, Varaždinska, Međimurska županija), istočnu Hrvatsku (Virovitičko-podravska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Brodsko-posavska, Požeško-slavonska županija), sjeverni Jadran i Liku (Primorsko-goranska, Istarska i Ličko-senjska županija), te srednji i južni Jadran (Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija) u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja u tablici 4 vidljivo je da je supružničkih ubojstava relativno najviše počinjeno u središnjoj Hrvatskoj sa relativnim udjelom od 38,3 %. Potom po brojnosti slijedi istočna Hrvatska (25,5 %) pa srednji i južni Jadran (19,1 %) dok se najmanji broj ubojstava pronalazi na području sjeverozapadne Hrvatske (6,4 %) te sjevernom Jadranu i Lici (10,6 %). Kod ubojstava između rođaka po krvi u ravnoj lozi relativno najveći broj ubojstava pronalazimo, također, u središnjoj Hrvatskoj (38,3 %), a potom sa podjednakim relativnim udjelima na srednjem i južnom Jadranu (19,1 %), sjevernom Jadranu i Lici (17,0 %) i istočnoj Hrvatskoj (14,9 %). Najmanje ubojstava između rođaka po krvi u ravnoj lozi pronalazi se u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (10,6 %). Nadalje, kod ubojstava između drugih srodnika relativno najveći broj ubojstava pronalazimo na području središnje Hrvatske (35,3 %) potom sa relativno jednakim udjelima od 23,5 % na područjima sjeverozapadne Hrvatske i sjevernog Jadrana i Like te na području srednjeg i južnog Jadrana (11,8 %). Najmanji broj ubojstava između drugih srodnika pronalazi se na području istočne Hrvatske (5,9 %).

Dobiveni rezultati distribucije obiteljskih ubojstava po određenim regijama ne začuđuju obzirom da je kod svih vrsta srodničkih ubojstava utvrđeno da ih je najviše počinjeno u središnjoj Hrvatskoj koja se od svih drugih područja ističe po puno većoj koncentraciji stanovništva pa je dobiveni rezultat bio i očekivan.

Tablica 4: Područje počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i
 počinitelja

područje na kojem je počinjeno ubojstvo		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
središnja Hrvatska	aps.	18	18	12	12,46	,132
	%	38,3	38,3	35,3		
sjeverno- zapadna Hrvatska	aps.	3	5	8		
	%	6,4	10,6	23,5		
istočna Hrvatska	aps.	12	7	2		
	%	25,5	14,9	5,9		
sjeverni Jadran i Lika	aps.	5	8	8		
	%	10,6	17,0	23,5		
srednji i južni Jadran	aps.	9	9	4		
	%	19,1	19,1	11,8		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Ukoliko se sagleda u kojem je mjestu u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja počinjeno ubojstvo u obitelji generalno gledajući kod ubojstava između bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi može se reći kako je nešto više od polovine ubojstava počinjeno u nekom od urbanih područja Republike Hrvatske (tablica 5). I kod ubojstava drugih srodnika također je u 2/3 slučajeva zastupljeno urbano područje. Međutim, ukoliko se područje Republike Hrvatske podjeli na sredine iz tablice 5, vidljivo je da je supružničkih ubojstava relativno najviše počinjeno na selu sa relativnim udjelom od 44,7 %, a potom u nekom od županijskih središta (25,5 %). Također i kod rođaka po krvi u ravnoj lozi relativno najviše ubojstava je počinjeno u ruralnoj sredini (40,4 %), a potom u gradu Zagrebu (21,3 %). Kod ubojstava koja su počinjena između drugih srodnika relativno jednako i najviše ih je počinjeno na selu i u gradu u županiji koji nije središte (32,4 %). Nadalje, najmanje ubojstava bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi počinjeno je u mjestu koje je središte općine (bračni drugovi 2,1 %, rođaci po krvi u ravnoj lozi 4,3 %) dok u tim mjestima nije zabilježeno niti jedno ubojstvo između drugih srodnika.

Tablica 5: Mjesto počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i
 počinitelja

mjesto počinjenja ubojstva		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
županijsko središte	aps.	12	9	7	7,787	,455
	%	25,5	19,1	20,6		
grad u županiji koji nije središte	aps.	7	7	11		
	%	14,9	14,9	32,4		
selo	aps.	21	19	11		
	%	44,7	40,4	32,4		
grad Zagreb	aps.	6	10	5		
	%	12,8	21,3	14,7		
mjesto koj je središte općine	aps.	1	2	/		
	%	2,1	4,3	/		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

U tablici 6 prikazani su podaci o prostoru u kojem je počinjeno ubojstvo u obitelji u odnosu na srodstvo između žrtve i počinitelja. Iz podataka razvidno je, što je bilo i za očekivati, da je u sve tri vrste ubojstava u obitelji relativno najčešće zastupljen zatvoreni prostor (bračni drugovi 83,0 %, rođaci po krvi u ravnoj lozi 78,7 %, drugi srodnici 61,8 %). Kod ubojstava između bračnih drugova u jednom slučaju nije poznat podatak je li se ubojstvo dogodilo u zatvorenom ili na otvorenom prostoru.

Kako se radi o ubojstvima u obitelji gdje su žrtva i počinitelj povezani nekom vrstom srodstva te vrlo često dijele i zajednički životni prostor očekivano je da se takva ubojstva pretežno čine u zatvorenim prostorima.

Tablica 6: Prostor počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i
počinitelja

prostor počinjenja ubojstva		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
nema podataka	aps.	1	/	/	7,714	,103
	%	2,1	/	/		
otvoreni prostor	aps.	7	10	13		
	%	14,9	21,3	38,2		
zatvoreni prostor	aps.	39	37	21		
	%	83,0	78,7	61,8		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Kod interpretacije podataka iz tablice 7 svakako je potrebno napomenuti da pojam otvorenih prostora obuhvaća slijedeće kategorije: ulicu, kolni ulaz obiteljske kuće, dvorište obiteljske kuće, korito odvodnog kanala, stubište obiteljske kuće, šumu, park, balkon obiteljske kuće, cestu, ulaz u obiteljsku kuću i tramvajsko stajalište. Pojam drugih zatvorenih prostora obuhvaća slijedeće kategorije zatvorenih prostora: stan trećih osoba, radno mjesto žrtve, ugostiteljski objekt, ljetnu kuhinju, garažu i osobni automobil. Isto tako potrebno je spomenuti da kod ubojstva bračnih drugova u jednom slučaju nema podataka o prostoru počinjenja.

Ukoliko se zatvoreni prostori promotre detaljnije vidljivo je da je kod ubojstava bračnih drugova i ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi od zatvorenih prostora relativno najviše zastupljen stan (kuća) žrtve i počinitelja (bračni drugovi 70,2 %, rođaci po krvi u ravnoj lozi 59,6 %). Za razliku od navedenih ubojstava u obitelji, ubojstva između drugih srodnika relativno najčešće su bila činjena na nekom otvorenom prostoru 41,2 %, a potom u stanu (kući) žrtve i počinitelja 32,4 %. Kod ubojstava bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi nakon stana (kuće) žrtve i počinitelja slijede ubojstva koja su počinjenja na nekom otvorenom prostoru (bračni drugovi 12,8 %, rođaci po krvi u ravnoj lozi 21,3 %). Bliža oznaka mjesta ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja pokazuje statističku značajnost.

Tablica 7: Bliža oznaka mjesta ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i
 počinitelja

bliža oznaka mjesta počinjenja ubojstva		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
nema podataka	aps.	1	/	/	25,327	,005
	%	2,1	/	/		
stan (kuća) počinitelja	aps.	1	3	/		
	%	2,1	6,4	/		
stan (kuća) žrtve	aps.	1	4	7		
	%	2,1	8,5	20,6		
stan (kuća) žrtve i počinitelja	aps.	33	28	11		
	%	70,2	59,6	32,4		
otvoreni prostori	aps.	6	10	14		
	%	12,8	21,3	41,2		
drugi zatvoreni prostori	aps.	5	2	2		
	%	10,6	4,3	5,9		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

Iz analiziranih podataka koji se odnose na postojanje zajedničkog kućanstva žrtve i počinitelja (tablica 8) vidljivo je kako je relativno najveći broj bračnih drugova (80,9 %) i rođaka po krvi u ravnoj lozi (76,6 %) tempore criminis živjelo u zajedničkom kućanstvu. Za razliku od njih kod drugih srodnika vidljivo je kako žrtva i počinitelj tempore criminis relativno najčešće nisu živjeli u zajedničkom kućanstvu (67,6 %). U jednom slučaju ubojstva bračnih drugova nema podatka o bližoj oznaci mjesta počinjenja. Može se zaključiti kako podatci iz analizirane tablice, zapravo, pojašnjavaju podatke iz prethodne tablice u kojoj je bilo vidljivo kako je ubojstvo bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi relativno najviše bilo činjeno u stanu (kući) žrtve i počinitelja dok su kod ubojstava između drugih srodnika relativno najčešće bili zastupljeni otvoreni prostori. Za ubojstva između bračnih drugova bilo je očekivano da se ona čine u zajedničkom kućanstvu žrtve i počinitelja dok bi se kod ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi moglo zaključiti da ukoliko članovi obitelji žive u zajedničkom kućanstvu ujedno i provode više vremena zajedno zbog čega, vjerojatno, njihove međusobne netrpeljivosti protekom određenog vremena prerastaju u teže oblike nasilja koji u konačnici rezultiraju ubojstvom.

Varijabla koja definira zajedničko kućanstvo žrtve i počinitelja u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja pokazuje statističku značajnost.

Tablica 8: Zajedničko kućanstvo žrtve i počinitelja ubojstva u obitelji u odnosu na srodstvo žrtve i počinitelja

počinitelj živi sa žrtvom u zajedničkom kućanstvu		žrtvino srodstvo prema počinitelju			statistika	
		bračni drug	rođak po krvi u ravnoj lozi	drugo srodstvo	χ^2	značajnost
ne	aps.	9	11	23	24,257	,000
	%	19,1	23,4	67,6		
da	aps.	38	36	11		
	%	80,9	76,6	32,4		
ukupno	aps.	47	47	34		
	%	100	100	100		

3.2. Vremenska i prostorna obilježja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

Ukoliko se u uzorku istraživanja sagleda kriterijska varijabla spol počinitelja (N=113) vidljivo je kako je od ukupnog broja počinitelja ubojstava u obitelji u periodu od 2005. do 2010. godine ubojstvo u obitelji činilo 90,3 % počinitelja koji su bili muškog spola.

Promatrajući mjesec u kojem je počinjeno ubojstvo u obitelji u odnosu na spol počinitelja (tablica 9) vidljivo je kako su počinitelji muškog spola relativno najčešće svoje žrtve usmrćivali u srpnju (11,8 %), rujnu i studenom sa jednakim relativnim udjelima od 10,8 %. Ostali mjeseci u godini pokazuju relativno podjednaku distribuciju. Za razliku od počinitelja muškog spola počiniteljice su relativno najčešće svoje žrtve usmrćivale u siječnju (36,4 %) i studenom (18,2 %). U veljači, ožujku, lipnju, listopadu i prosincu počinile su po jedno ubojstvo dok u travnju, svibnju, srpnju, kolovozu i rujnu nije počinjeno niti jedno ubojstvo u obitelji od strane počiniteljica.

Tablica 9: Mjesec počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

mjesec počinjenja		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
siječanj	aps.	10	4	11,367	,413
	%	9,8	36,4		
veljača	aps.	6	1		
	%	5,9	9,1		
ožujak	aps.	8	1		
	%	7,8	9,1		
travanj	aps.	6	/		
	%	5,9	/		
svibanj	aps.	7	/		
	%	6,9	/		
lipanj	aps.	8	1		
	%	7,8	9,1		
srpanj	aps.	12	/		
	%	11,8	/		
kolovoz	aps.	9	/		
	%	8,8	/		
rujan	aps.	11	/		
	%	10,8	/		
listopad	aps.	8	1		
	%	7,8	9,1		
studeni	aps.	11	2		
	%	10,8	18,2		
prosinac	aps.	6	1		
	%	5,9	9,1		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Spol počinitelja u relaciji sa danom u tjednu u kojem je počinjeno ubojstvo u obitelji (tablica 10) pokazao je da su počinitelji muškog spola relativno najčešće ubojstva u obitelji činili početkom tjedna odnosno ponedjeljkom i utorkom sa jednakim relativnim udjelima od 16,7 %. Potom su ubojstva u obitelji gotovo podjednako činili petkom (13,7 %) i četvrtkom (12,7 %) te sa jednakim relativnim udjelima od 11,8 % u dane vikenda (subota i nedjelja) i srijedom. Žene počiniteljice ubojstva u obitelji relativno su najčešće činile ubojstva srijedom (36,4 %) te sa jednakim relativnim udjelima od 18,2 % četvrtkom i petkom. Nakon toga slijede dani vikenda (subota i nedjelja) i utorak sa jednakim relativnim udjelima od 9,1 %. Niti jedno ubojstvo u obitelji od strane počiniteljice nije počinjeno u ponedjeljak.

Svakako treba spomenuti kako kod počinitelja muškog spola u pet slučajeva nije točno utvrđen dan u tjednu u kojem je počinjeno ubojstvo.

Tablica 10: Dan počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

dan počinjenja		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
ponedjeljak	aps.	17	/	7,457	,383
	%	16,7	/		
utorak	aps.	17	1		
	%	16,7	9,1		
srijeda	aps.	12	4		
	%	11,8	36,4		
četvrtak	aps.	13	2		
	%	12,7	18,2		
petak	aps.	14	2		
	%	13,7	18,2		
subota	aps.	12	1		
	%	11,8	9,1		
nedjelja	aps.	12	1		
	%	11,8	9,1		
neutvrđen	aps.	5	/		
	%	4,9	/		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Ukoliko se sagledaju podatci iz tablice 11 u kojoj je prikazano vrijeme počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja kod oba spola vidljivo je kako su relativno najveći broj ubojstava u obitelji činili u vremenu od 12 do 18 sati (počinitelji 29,4 % i počiniteljice 36,4 %), a nakon toga u vremenu od 18 do 24 sata (počinitelji 26,5 % i počiniteljice 27,3 %). Kod interpretacije ovih podataka treba napomenuti kako kod počinitelja muškog spola u osam slučajeva i kod jedne počiniteljice nema podataka u kojem vremenu su počinili ubojstvo u obitelji.

Tablica 11: Vrijeme počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol
 počinitelja

vrijeme počinjenja		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
neutvrđeno	aps.	8	1	1,021	,907
	%	7,8	9,1		
od 06 do 12 sati	aps.	22	1		
	%	21,6	9,1		
od 12 do 18 sati	aps.	30	4		
	%	29,4	36,4		
od 18 do 24 sati	aps.	27	3		
	%	26,5	27,3		
od 00 do 06 sati	aps.	15	2		
	%	14,7	18,2		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Sagledavajući područje počinjenja ubojstva u obitelji podijeljeno na regije u kojima je počinjeno ubojstvo u obitelji u odnosu na spol počinitelja (tablica 12), kod počinitelja muškog spola vidljivo je kako je relativno najviše počinitelja svoje žrtve usmrtilo na području središnje Hrvatske (40,2 %). Potom slijedi područje srednjeg i južnog Jadrana (18,6 %), istočne Hrvatske (15,7 %) te sa jednakim relativnim udjelima od 12,7 % područje sjeverozapadne Hrvatske i sjevernog Jadrana i Like. Kod počiniteljica razvidno je kako su relativno najčešće članove obitelji usmrćivale, također, na području središnje Hrvatske (45,5 %), a potom na području istočne Hrvatske (27,3 %), sjevernog Jadrana i Like (18,2 %) i srednjeg i južnog Jadrana (9,1 %). Počiniteljice na području sjeverozapadne Hrvatske u promatranom razdoblju nisu usmratile niti jednog člana obitelji.

Tablica 12: Područje počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

područje na kojem je počinjeno ubojstvo		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
središnja Hrvatska	aps.	41	5	2,993	,559
	%	40,2	45,5		
sjeverno-zapadna Hrvatska	aps.	13	/		
	%	12,7	/		
istočna Hrvatska	aps.	16	3		
	%	15,7	27,3		
sjeverni Jadran i Lika	aps.	13	2		
	%	12,7	18,2		
srednji i južni Jadran	aps.	19	1		
	%	18,6	9,1		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Ukoliko se mjesto u kojem je počinjeno ubojstvo u obitelji stavi u relaciju sa spolom počinitelja na način da se podijeli na urbana i ruralna područja vidljivo je kako kod počinitelja oba spola prevladavaju ubojstva u obitelji počinjenja u urbanim dijelovima Republike Hrvatske (tablica 13). Međutim, ukoliko se područja podijele na manje cjeline odnosno na županijska središta, gradove u županijama koja nisu središta, grad Zagreb, mjesta koja su središta općine i sela zapravo se dobiva drugačija slika. Naime, ukoliko se analiziraju dobiveni rezultati takve podjele vidljivo je kako je relativno najviše počinitelja oba spola činilo ubojstva u obitelji u ruralnim dijelovima odnosno selima (počinitelji 45,1 % i počiniteljice 27,3 %), a potom sa jednakim relativnim udjelima u županijskim središtima i gradu Zagrebu (počinitelji 17,6 % i počiniteljice 18,2 %).

Tablica 13: Mjesto počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

mjesto počinjenja		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
županijsko središte	aps.	18	2	3,127	,537
	%	17,6	18,2		
grad u županiji koji nije središte	aps.	18	3		
	%	15,9	2,7		
selo	aps.	46	3		
	%	45,1	27,3		

grad Zagreb	aps.	18	2		
	%	17,6	18,2		
mjesto koj je središte općine	aps.	2	1		
	%	2,0	9,1		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Ako se postavi pitanje da li je više ubojstava u obitelji počinjeno na nekom otvorenom ili u zatvorenom prostoru s obzirom na spol počinitelja vidljivo je kako je relativno najviše počinitelja muškog spola (71,6 %) ubojstvo činilo u nekom zatvorenom prostoru. Kod počiniteljica je vidljivo kako su sve one članove obitelji usmrćivale u zatvorenim prostorima. Treba napomenuti kako u jednom slučaju kod počinitelja muškog spola nema podatka u kojem je prostoru počinjeno ubojstvo u obitelji (tablica 14).

Tablica 14: Prostor počinjenja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

prostor počinjenja ubojstva		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
nema podataka	aps.	1	/	4,207	,122
	%	1,0	/		
otvoreni prostor	aps.	28	/		
	%	27,5	/		
zatvoreni prostor	aps.	73	11		
	%	71,6	100		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

Uz varijablu koja definira činjenje ubojstava na nekom otvorenom ili u nekom zatvorenom prostoru nadovezuje se varijabla koja definira bližu oznaku mjesta (tablica 15). Obzirom da je iz prethodne tablice vidljivo da su sve počiniteljice i relativno najveći broj počinitelja muškog spola relativno najčešće činili ubojstva u obitelji u nekom zatvorenom prostoru, zanimljivo je vidjeti koji to zatvoreni prostori prevladavaju. Tako je kod počiniteljica vidljivo kako su sve one ubojstva u obitelji činile u stanu (kući) u kojem su živjele sa svojim žrtvama dok je i kod počinitelja muškog spola vidljivo kako su i oni relativno najčešće ubojstva u obitelji činili u stanu (kući) u kojem su živjeli sa svojim žrtvama (54,9 %), a potom na nekom otvorenom prostoru (27,5 %). Kod interpretacije podataka iz ove tablice potrebno je napomenuti kako kod jednog ubojstva koje je počinjeno od strane počinitelja muškog spola nema podatka o bližoj oznaci mjesta počinjenja.

Tablica 15: Bliža oznaka mjesta ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

bliža oznaka mjesta počinjenja ubojstva		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
nema podataka	aps.	1	/	8,367	,137
	%	1,0	/		
stan (kuća) počinitelja	aps.	4	/		
	%	3,9	/		
stan (kuća) žrtve	aps.	4	/		
	%	3,9	/		
stan (kuća) žrtve i počinitelja	aps.	56	11		
	%	54,9	100		
otvoreni prostori	aps.	28	/		
	%	27,5	/		
drugi zatvoreni prostori	aps.	9	/		
	%	8,8	/		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

S obzirom da su dobiveni podatci pokazali da su sve počiniteljice ubojstva i relativno najveći broj počinitelja muškog spola ubojstva u obitelji činili u stanu (kući) u kojem su živjeli zajedno sa svojim žrtvama očekivani su bili rezultati iz tablice 16. Naime, vidljivo je kako su sve počiniteljice *tempore criminis* živjele u zajedničkom kućanstvu sa svojim žrtvama dok je i relativno najveći broj počinitelja muškog spola, također, *tempore criminis* živio sa svojim žrtvama (67,6 %). Postojanje zajedničkog kućanstva žrtve i počinitelja u odnosu na spol počinitelja pokazuje statističku značajnost.

Tablica 16: Zajedničko kućanstvo žrtve i počinitelja ubojstva u obitelji u odnosu na spol počinitelja

počinitelj sa žrtvom živi u zajedničkom kućanstvu		spol počinitelja		statistika	
		muško	žensko	χ^2	značajnost
ne	aps.	33	/	5,027	,025
	%	32,4	/		
da	aps.	69	11		
	%	67,6	100		
ukupno	aps.	102	11		
	%	100	100		

4. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Cilj provedenog istraživanja je stjecanje uvida u vremenska i prostorna obilježja obiteljskih ubojstava dok je specifični cilj istraživanja utvrđivanje postojanja razlika u vremenskim i prostornim obilježjima ubojstava u obitelji obzirom na srodstvo žrtve i počinitelja te spol počinitelja. Od ograničenja ovog istraživanja treba navesti kako kod pojedinih varijabli nisu prikupljeni svi podatci iz kojeg razloga je formirana kategorija „nema podataka“.

Zaključno se može reći da je u promatranom razdoblju jednako i najviše počinjeno ubojstava bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi te da su počinitelji uglavnom muškog spola. Po pitanju vremenskih i prostornih obilježja, očekivano, najmanji broj ubojstava u obitelji počinjen je u vremenu od ponoći do 6 sati ujutro obzirom da se radi o vremenu kada ljudi uobičajeno nisu aktivni odnosno spavaju. Potrebno je istaknuti da je vrlo visoki udio počinitelja oba spola činio ubojstva u obitelji u ruralnim područjima pri čemu dominiraju ubojstva bračnih drugova i rođaka po krvi u ranoj lozi. Nadalje, očekivano je da je najveći broj svih promatranih obiteljskih ubojstava počinjen u nekom zatvorenom prostoru. Isto tako, očekivano je kod ubojstava bračnih drugova da se relativno najčešće radi o zajedničkom stanu (kući) žrtve i počinitelja. Međutim, istraživanje je pokazalo kako je zajednički stan (kuća) žrtve i počinitelja najčešće mjesto počinjenja i ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi. Za razliku od prethodno navedenih ubojstava kod ubojstava drugih srodnika prevladavaju otvoreni prostori. Relativno najveći broj bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi *tempore criminis* živjelo je u zajedničkom kućanstvu što zapravo objašnjava dobiveni rezultat.

Iz dobivenih podataka, a u kontekstu usmjeravanja i intenziviranja pojedinih preventivnih radnji vrlo je interesantan podatak vezan uz vrlo visoki udio počinjenih ubojstava u obitelji u ruralnim područjima, ali i podatak koji ukazuje da je najveći broj rođaka po krvi u ravnoj lozi *tempore criminis* živjelo u zajedničkom kućanstvu. Stoga bi se kod ubojstava rođaka po krvi u ravnoj lozi moglo zaključiti da se uz život u zajedničkom kućanstvu veže i veća količina vremena koje provode zajedno zbog čega i međusobne netrpeljivosti tijekom dužeg, a ponekad i kraćeg vremenskog razdoblja mogu prerasti u teže oblike nasilja koji u konačnici rezultiraju ubojstvom. Ovdje svakako treba ukazati i na podatak koji pokazuje da su sve počiniteljice živjele sa žrtvom u zajedničkom kućanstvu i da su sve one ubojstvo činile u stanu (kući) u kojoj su živjele sa žrtvama.

U prilog vjerojatnog postojanja netrpeljivosti između članova istog kućanstva, a koje s vremenom često prerastaju u teže oblike nasilja govori i istraživanje koje je provela Kondor-Langer (2015) na uzorku od 113 policijskih spisa ubojstava i teških ubojstava u obitelji koja su počinjena u razdoblju od 1. siječnja 2005. do 31. prosinca 2010. godine. Naime, iz analiziranih presuda

(N=60) došlo se do podatka da se u 41,7 % slučajeva tek tijekom kaznenog postupka vođenog zbog ubojstva u obitelji saznalo za postojanje ranijeg nasilja u obitelji dok se u 35 % slučajeva za njega znalo od ranije. Iz istraživanja koje je provela Kondor-Langer može se zaključiti da ubojstvima u obitelji najčešće prethodi barem jedan oblik nasilja u obitelji koji je često do počinjenja ubojstva dio tamne brojke. Ukoliko se tom podatku pridoda visoki udio ubojstava u obitelji počinjenih u ruralnim područjima i zajedničkom kućanstvu žrtve i počinitelja što je posebno naglašeno kod ubojstava bračnih drugova i rođaka po krvi u ravnoj lozi ukazuje se potreba usmjeravanja proaktivnog djelovanja pojedinih institucija među kojima je policija posebno na takve obitelji.

Postupanje policijskih službenika trebalo bi se temeljiti na proaktivnom pristupu odnosno na prepoznavanju i djelovanju na uzročnike koji omogućavaju ili poticajno djeluju na činjenje nasilja u obitelji, ali i uzročnika koji ukazuju na mogući nastup puno težih posljedica u određenoj obitelji. Pojedine preventivne mjere i radnje policijskih službenika trebale bi se temeljiti na odgovarajućem informiranju o mogućim posljedicama do kojih može doći uslijed ne prijavljivanja različitih modaliteta obiteljskog nasilja kao i o mogućim posljedicama nepravovremenog i neprimjerenog rješavanja konfliktnih situacija unutar obitelji pogotovo u ruralnim sredinama. Kako su ubojstva u obitelji multikauzalna pojava tako ona zahtijevaju i multidisciplinarni preventivni pristup. Stoga prevencija ubojstava u obitelji, osim uključenosti policijskih službenika traži i uključenost drugi stručnjaka i institucija kojima bi jedan od ciljeva trebao biti pronalazak adekvatnih mehanizama rješavanja netrpeljivosti i konfliktnih situacija koje se pojavljuju među članovima pojedine obitelji.

Nadalje, u slučajevima u kojima su žrtve prijavljivale ranije nasilje u obitelji pojedine preventivne mjere i radnje policijskih službenika trebale bi obuhvaćati različite edukativne programe i radionice, koje bi se mogle provoditi u suradnji sa nadležnim centrima za socijalnu skrb, a koje bi se primarno, uz uključenost svih članova obitelji, primjenjivale prema počiniteljima prekršaja nasilja u obitelji. U konačnici preventivne mjere trebale bi obuhvaćati izradu i dijeljenje letaka, plakata, provođenje kampanja kako bi se ukazalo na važnost pravovremenog reagiranja i prijavljivanja nasilja od strane cjelokupne društvene zajednice.

LITERATURA

1. Adinkrah, M. (2007). Women who kill their husbands: Matricides in contemporary Ghana, *Agressive Behaviour*, 33, str. 526-536.
2. Cussen, T., Bryant, W. (2015). Domestic/family homicide in Australia, *Research in Practice*, 38, str. 1-7.

3. Baller, D. R., Anselin, L., Messner F., S., Deane, G., Hawkins, F., D. (2001). Structural covariates of U.S county homicide rates: Incorporating spatial Effects, str. 582-584.
4. Barnard W., G., Vera, H., Vera I., M., Newman, G. (1982). Till death do us part: A study of spouse murder, *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 10 (4), str. 271-280.
5. Bourget, M., Gagne, P. (2005). Paternal Filicide in Quebec, *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 33, str. 354 – 360.
6. Dundović, D. (2005). Razlike u nekim socioekonomskim, fenomenološkim i penološkim obilježjima počinitelja ubojstava intimnih partnera obzirom na spol počinitelja, Zagreb: Magistarski rad.
7. Gallup-Black, A. (2005). Twenty Years of Rural and Urban Trend in Family and Intimate Partner Homicide: Does Place Matter?. *Homicide Studies*, 9, str. 149 - 173.
8. Hata, N., Kominato, Y., Shimada, I., Takizawa, H., Fujikura, T., Morita, M., Funayama, M., Yohioka, N., Touda, K., Gonmori, K., Misawa, S., Sakairi, Y., Sakamoto, N., Tanno, K., Thaik-Oo, M., Kiuchi, M., Fukumoto, Y., Sato, Y.,(2001).Regional differences in homicide patterns in five areas of Japan, *Legal medicine*, 3, str. 44-55.
9. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12.
10. Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 111/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08.
11. Kondor-Langer, M. (2015). Obiteljska ubojstva: ranije delinkventno ponašanje i tijek kaznenog postupka, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, 22 (1), str. 153-183.
12. Kovčo, I. (1997). Razlike u nekim socio-ekonomskim, fenomenološkim i penološkim obilježjima počinitelja kaznenog djela ubojstva različitog spola, Zagreb: Disertacija.
13. Kovčo Vukadin, I., Vukosav, J., (2006). Obiteljska ubojstva kao fatalni oblik obiteljskog nasilja, Psihologija i nasilje u suvremenom društvu, Zbornik radova-stručnog skupa Psihologija nasilja i zlostavljanja, Osijek, str. 73-88.
14. Liem, M., Barber, C., Markwalder, N., Killias, M., Nieuwbeerta, P.(2011). Homicide-suicide and other violent deaths: An international comparison, *Forensic Science International*, 207, str. 70-76.
15. Mohanty, M.K., Panigrahi, M.K., Mohanty, S., Das, S.K. (2004). Victimologic study of famile homicide, *Legal Medicine*, 6, str. 151 – 156.
16. Mouzos, J., Rushforth, C. (2003). Family Homicide in Australia, *Trends and issues in crime and criminal justice*, str. 1-6.

17. Nađ, I. (2001). Obiteljska ubojstva u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Magistarski stručni rad.
18. Obiteljski zakon, Narodne novine, br. 116/03,17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11.
19. Palmer, S., Humphrey, J.A. (1982). Familial and Other Relationships in Criminal Homicide in North Carolina, *Jurnal of Family Issues*, 3, str. 301-318.
20. Pavliček, J., Milivojević Antoliš, L., Matijević, A. (2012). Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 19(2), str. 917 – 934.
21. Pavliček i sur. (2014). Ubojstva u obitelji, Zagreb: Međunarodno kriminalističko udruženje.
22. Singer, M., Kovčo, I. (1999). Kriminološke osobitosti počinitelja ubojstva u Hrvatskoj (punoljetni počinitelji), Zagreb: Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu.
23. Swatt, Marc L., He,N.P. (2006). Exploring the Difference Between Male and Female Intimate Partner Homicides, Revisiting the Concept of Situated Transactions, *Homicide Studies*, 10 (4), str. 279–292.
24. Thomas, K.A., Dichter, M.E., Matejkowski, J.(2011). Intimate Versus Nonintimate Partner Murder: A Comparison of Offender and Situational Characteristics, *Homicide Studies*, 15:3, str. 291-311.

SUMMARY

TEMPORAL AND SPATIAL FEATURES OF MURDERS OF FAMILY MEMBERS IN RH

Despite the legislative protection of life and family, there are numerous, mostly conflicting, situations within families that precede murders of family members. According to their features, these situations cannot be classified as criminal acts, and, even if they can, they remain part of the dark figure. It is therefore extremely important to enable such forms of prevention that disable the occurrence of at least the gravest consequences, i.e. deaths of family members. Therefore, temporal and spatial features can represent an important indicator for focusing preventive measures and actions, including the preventive measures and actions related to criminal acts of murders of family members. Once the temporal and spatial connection has been established, a more intense approach can be applied in a certain area and within a certain time period. Secondary data sources were used for the research sample, namely collected police files of murders and aggravated murders of family members committed on the territory of the Republic of Croatia in the period from 1 January 2005 until 31 December 2010. During the research, a total of 113 murders and aggravated murders were

analysed. The research sample included 113 offenders and 128 victims since some of the offenders had committed a criminal offence to the detriment of several victims. The objective of the research is to gain insight into the temporal and spatial features of murders of family members, whereas its specific objective is to identify any differences in temporal and spatial features of murders of family members considering the offender's gender and the kinship relationship between the victim and the offender. From a practical point of view, the work should serve as a source of information for all the professionals dealing with various issues related to families and family relationships and, first of all, it should provide police officers with information on certain temporal and spatial specificities of murders of family members and certain specificities related to kinship relationship between the victim and the offender and the offender's gender in order to focus the preventive measures and actions.

Key Words: *murders of family members, prevention, temporal and spatial features, kinship relationship between the victim and the offender, offender's gender.*